

Tako so naša kopanišča opustošena. V nekaterih claimih leži več tisoč voz posipine, a v nekaterih stoji voda, ali pa oboje. Velè, da bi se ne splačalo odstraniti posipine in iztrombati vode z našimi jednostavnimi stroji. Govorè, da se zbira v Londonu družba, ki hoče claime pokupiti in delo z novega pričeti, toda z novimi, dovršenejšimi parostroji. Sedaj sem brez dela.

Dr. Holub se je uže povrnil z drugega svojega potovanja in biva sedaj v Dutoispanu. Prinesel je bogatih zbirk. Mnoge predmete je nabral sam, mnoge je kupil od Kafrov.

Jutri pride le-sem glavni načelnik Batlapinov, moj znanec z leta 1870. Spremljajo ga mnogi drugi poglavarji. Hoče se pogajati z angleško vlado radi varstva proti Transvaalcem. Tako leze Angleška bolj in bolj v notranjo Afriko.

Pisali ste mi tudi, da hočejo rojaki moji prositi amnestije záme, da bi se mogel brez vseh skrbi vrniti na Češko. Sporočite vsem srečni moj pozdrav in iskreno zahvalo na dobri volji.

Vaš

C. P.

146.

O javnih naših zadevah.

Kimberley 1874.

Več tednov Vam nisem pisal. Evo novega pisma, ali politiške vsebine!

Znano Vam je, da je vlada angleška zbrala več kosov sveta v novo pokrajino in jo nazvala „Zapadna zemlja Grikvov.“ Te kosove je odtrgala nekaj Slobodne državi Oranjskej, in nekaj samostalnim poglavarjem kafrskim. Guvernerjem novega ozemlja je bil imenovan Sauthey. Nobena tajnost pa ni, da mnogi višji uradniki, zlasti v kolonijah zamorskih, mnogo bolje skrbé za lastni dobiček, kakor za blagor zaupane zemlje. O novem guvernerju je šel glaš uže popreje, dokler je bil državni tajnik v koloniji Kapskej, da ni bela vrana med uradniki. Naj je temu tako ali tako, to je gotovo, da je kopaninam naložil ogromen davek. Kam je zginil ta denar, nobedone ve! Po zakonu se mora vsakega leta objaviti izkaz dohodkov in stroškov. Minulo je prvo leto, drugo, tretje, toda o računu ni bilo ne duha ne sluha, dasi se je resnobno zahtevalo, da se objavi.

Mimo tega so dolžili guvernerja, da ne skrbi kakor gré, za kopanine, ki so edini vir državnih dohodkov. Tudi jetnikom, večinoma Kafrom, ni pustil delati v kopaninah, da bi bile vsaj nekoliko v redu, temveč jih je pošiljal za Vaal in k Hart-riveru pomagat angleškim naselnikom.

Najbogatejši claimi so severni, izhodni in južni, pa so ali posuti ali pod vodo. Samo nekoliko srednjih claimov ni poškodovanih, in to zato ne ker še niso globoki. Delali so v njih malo, ker ni pravega dobička.

Malo boljši so zapadni claimi, ker ni ž njimi toliko stroškov pri kopanju; tla so namreč peščena. Tu se dobivajo izredno krasni demanti. To vem z lastne skušnje. Pred dvema letoma smo imeli tu polovico claima. Delal sem z 8 Kafri tri mesce. Našli smo šest demantov, največi je imel samo 4½ karata. Ali to so Vam bili res krasni kamni, pravilne oblike in čisti.

Gospodarstvo guvernerjevo je napravilo splošno nejevoljó. Razburilo ni samo navadnega ljudstva, temveč tudi bogate trgovce in advokate, ki imajo po več claimov. Sklicali so ljudstvo v zbor. Sklenilo se je, da ima guverner oznaniti, kamo je prešel ogromni davek od treh let. Dalje se je zahtevalo, da nima guverner več pošiljati jetnikov na delo za Vaal, temveč v kopanine, kjer je dela polne roke. Konečno se je tudi sklenile vprašati guvernerja, s kakošnega namena hoče najeti posojilo 80.000 liber šterlingov.

Guverner se za vse to ni zmenil nič, šaril je dalje po svoji volji. Sklican je bil drugi meeting. Spoznalo se je, da je treba ustanoviti tajno družbo bojnikov „vigilantov“ zoper prevzetnost in odiranje guvernerja in njegovih petolizcev. Tudi so šli odbranci k njemu zahtevati, da se umakne z urada in odstopi mesto svoje sposobnejšemu možu.

No guverner odbrancev ni sprejel, odgovoril pa je na ta način, da je v Himberley poklical sto jezdni policajev na pomoč tukajšnjimi peškim. Ali sto jih ni skupaj spravil, komaj 30. S takim postopanjem je še le dregnil v sršenovo gnjezdo. Vse novine, ki izhajajo v južnej Afriki, pisale so veliko o dogodkih v Zapadni zemlji Grikev. Nekatera so zagovarjale guvernerja, druge so mahale po njem, kakor povsodi. Tu pri nas ste dve tiskarni, in vsaka ima svoje novine. Ene so vladne, ene nezavisne. Umeje se samo po sebi, da sta si lista v lase skočila, kakor naši praški listi.

Sklicali so tretji meeting. Oznanjali so ga ogromni plakati, veliki kakor duri, in na njih je bil natisnjen tudi odznak nezadovoljnikov: lopata položena križema čez piko in pod njima puška. Tistega dne, ko smo zborovali, vihrale so povsodi rudeče zastave s tem odznakom. Zjutraj zgodaj je šla godba z ogromno zastavo krog. Začasni odbor, v katerem je bilo nekaj advokatov, dal je postaviti tribuno na trgu. V novinah smo brali, da bodo zborovanje razgnali in govornike zaprli. Vsled tega je bilo vse razdraženo. Peški policaji so dobili patrone, a jezdi so osedlali konje. Tudi vigilanti so bili na nogah. Pet sto dobro oroženih mož je čakalo trenutka, ko pošljé guverner svojo kavalerijo na zbrano ljudstvo.

Prišla je osodepolna druga ura popoludne. Člani odbora in govorniki so zasedli svoje mesto na odru, ki ga je bilo ljudstvo z burnim kričanjem obkolilo. Ni pa prišlo toliko ljudstva, kolikor na prvi in drugi meeting. Tudi jaz sem ostal doma. Govorili so nekateri govorniki. Izrekli so, da Zapadna zemlja Grikvov pride na nič, ako Sauthey ne odstopi. Ljudstvo ubožava, kopanine se

opustošene radi nemarnosti guvernerjeve, tatvina, poboji in umori se množé, a policija ne spolnuje svojih dolžnosti. Ne kaže drugo, kakor sporočiti vse to naravnost kraljici angleškej in prositi jo, da bi imenovala novega guvernerja, in preklicala zakone, ki jih je Sauthey izdal. Dokler pa ne bode imenovan nov guverner, toliko časa hoče „tajna družba“ skrbeti o blagru občinstva. Tudi se ustanovi z javno volitvijo „mining-boatd“, čegar odbor šestih udov, skušenih demantokopov, ima skrbeti, da se kopanine rešijo popolnega propada. Vse to je zbor sprejel soglasno in z gromkim vsikrikom. In gledite! Noben policaj se ni pokazal, nobena sablja ni zazvenela. Ni jim dišalo!

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Deželni zbor kranjski.

1.) Ljubljanci strugo ponižati, in to od ustja Malega grabna do tam dolu, kjer se zopet vanjo izliva Cesarski graben. Temu poslu bi nekako pot kazala tista rudeča črta, katero je videti na prilogi C; a bilo bi ob enem tudi ustanoviti prečne pročrte znotraj Ljubljanskega mesta in imeti na umu zdajne zidovanje po bregovih. Ti počrti se ne dade razširiti, ker brani kraj;

2.) ponižati, in ako bode treba, tudi razširiti Cesarski graben, naj bi o povodnjih mnogo hitreje in večjo obilico vode valil.

Da bi se zvedelo, koliko je vode razdeliti na Ljubljano po mestu in koliko na Cesarski graben, to bi mej izdelovanjem glavnega črteža bilo treba premisliti, koliko bode mogla katera teh dveh rek potlej požirati vode, kadar najde vsaka svojo popravljeno strugo in zaradi tega tudi svoje večji stermeč. To bi se najlaže dalo tako izračunati, kakor smo uže zgoraj namignili.

K vprašanju 12. K vprašanju „koliko bi se Ljubljanci dala struga znižati, da ne bi kvare bilo mestnim poslopjem po nje bregovih ali obrežnemu podzidju, mostovom, ježam in podzemeljskim jarkom?“ se zdaj ne more do konca odgovoriti, ker nij znano, kako globoko v zemljo sezajo mostni stebri in obrežno podzidje; vendar se zdi podpisanim veščakom, da bi se Ljubljanci struga dala brez posebnega prenarejanja znižati do 1.0 m, ako bi se kopalo tako, da bi globanja bila nečkam podobna.

Samo ob sebi se umeje, da bi potlej bilo ježe, kjer slone v strugi, treba utrditi in okovariti, ter podzemeljskim jarkom ustja toliko znižati, da bi jih tudi najplitevjša voda mogla dosežati.

K vprašanju 15. Veščakom se je zdelo, da se Cesarski graben dá znižati in razširiti po teh načelih:

1.) Naj bi se Cesarskemu grabnu uže tam, kjer se cepi od Ljubljance, zdanja struga nekako 1.0 m znižala;

2.) naj bi se mu tudi pri Dolenjskem mostu 1.0 m znižala struga, ki je ondukaj s kamenjem pomeščena (flaštrana);

3.) od tega mostu do Cesarskograbenskega ustja naj bi se strmec uravnali, kakor bi kazala potreba;

4.) tem strmecem naj bi se dali taki prečni pročrti, kakeršni bi jim bili primerni, da bi Cesarski graben o povodnjih potlej mnogo hitreje tekel in večjo obilico vode odnašal.

K vprašanju 27. Da se more pripravno izdelati glavni črtež naredbam, katere v tem spisu priporočajo veščaki, trebalo bi poprej še teh stvari:

1.) zvezo zemljemerskih prvostavnih kolov napraviti v barji ter ob glavnih obeh rekah do cesarskega grabna ustja;

2.) vodomernih kolov postaviti, kolikor se jih zdi treba;

3.) po raznih krajih v barji vrtati zemljo, da se zve, kako leže nje pole druga vrhu druge;

4.) storiti glaven razpregledan zemljevid po takej meri, v kakeršnej si je 1 : 10000;

5.) lindino izmeriti močvirju, da se na posebnem zemljevidu s črtami zvežejo mesta, kar jih ima po jednoliki višave;

6.) dolinam prečne pročrte tako izdelati, da bodo kazali plasti raznih pol;

7.) načrtati ter na lindino izmeriti stranske pritoke in glavne odtokke ter tudi povodne zgradbe (mline itd.) po stranskih pritokih;

8.) zvedeti, kakšno obilje vode prinašajo stranski pritoki;

9.) načrtati ter na lindino izmeriti Ljubljano in Cesarski graben; tudi zvedeti, koder bode treba, kakšna tla so ondukaj; naposled;

10.) načrtati ter na lindino izmeriti Mali graben in Gradaščico.

Po tacih pospešilih bi potem bilo tudi izdelati še te glavne črteže:

a) črtež, kako bi se znižala struga Ljubljanci in Cesarskemu grabnu;

b) črtež, kako bi se uravnavala Mali graben in Gradaščica;

c) črtež, kako bi se uravnali stranski pritoki;

d) črtež, kako bi se uravnal Cornovec in drugi glavni vodotoči; naposled bi bilo treba:

e) ustanoviti, katere kosove sveta naj bi napajal vsak stranski pritok posebe.

Posebno mnenje veščaka dr. Vicintini-ja se glasi:

Jaz, čegar ime se zdolaj čita, podpisujoč to mnenje večjih gospodov, mislim, da sem dolžan tistemu, kdor bode izdeloval glavne črteže o močvirskem osuševanju, priporočiti, da posebno ima na umu dve zelo tehtoviti stvari, namreč:

1.) naj se drži tega, kar so veščaki svetovali, rekoč, da bi se Ljubljanci in Cesarskemu grabnu struga ne-